

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ

Студентски трг 3/3
11000 Београд

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Извештај о урађеној докторској дисертацији кандидаткиње Бојане Пјановић

Одлуком Наставно-научног Већа Географског факултета Универзитета у Београду бр. 169, донетој на седници одржаној 09. фебруара 2023. године, именовани смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Бојане Пјановић, под насловом:

ПРИМЕНА МЕТОДА СЦЕНАРИЈА У ПРОСТОРНОМ ПЛАНИРАЊУ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ У СРБИЈИ

Након прегледања достављене докторске дисертације, Комисија у саставу др Славољуб Драгићевић, редовни професор Географског факултета у Београду, др Дејан Ђорђевић, редовни професор Географског факултета у Београду, др Велимир Шећеров, редовни професор Географског факултета у Београду, др Тијана Дабовић, ванредни професор Географског факултета у Београду и др Никола Крунић, виши научни сарадник Института за урбанизам и архитектуру Србије, подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде докторске дисертације

Бојана Пјановић је након завршених мастер академских студија на студијском програму Просторно планирање на Географском факултету Универзитета у Београду, школске 2014/2015. године уписала докторске академске студије, студијски програм Геонауке, на истом факултету. Положила је све испите предвиђене наставним програмом на докторским студијама са просечном оценом 10,00 и тиме стекла услов за пријаву теме и израду пројекта докторске дисертације.

Докторску дисертацију под називом „*Примена метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији*“ пријавила је 2017. године. На седници Наставно-научног већа Географског факултета Универзитета у Београду, одржаној 11. јула 2017. године, именована је Комисија за оцену испуњености услова и оправданости теме докторске дисертације, коју су чинили¹: испред Географског факултета Универзитета у Београду др Славољуб Драгићевић, редовни професор, др Дејан Ђорђевић, редовни професор, др Велимир Шећеров, ванредни професор, др Тијана Дабовић, доцент и др Никола Крунић, научни сарадник Института за архитектуру и урбанизам Србије. На седници Наставно-научног већа Географског факултета Универзитета у Београду, одржаној 21. септембра 2017. године, донета је

¹ Наставна и научна звања чланова Комисије која су наведена су важећа звања у јулу 2017. године, када је Одлука донета.

Одлука о усвајању Извештаја Комисије о оцени прихватљивости теме и подобности кандидаткиње и за ментора је изабран др Славољуб Драгићевић, редовни професор Географског факултета Универзитета у Београду (Одлука бр. 344/2). Веће научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду је на седници, одржаној 28. септембра 2017. године, дало сагласност на предлог теме докторске дисертације (Одлука бр. 61206-3800/2-17).

Завршену докторску дисертацију Бојана Јановић је предала стручној служби Географског факултета Универзитета у Београду јануара 2023. године ради упућивања на проверу оригиналности докторске дисертације коју обавља Универзитетска библиотека Светозар Марковић. Након завршеног поступка електронске провере обима и садржине подударања текста докторске дисертације, ментор је доставио Извештај који указује на оригиналност докторске дисертације.

На седници Наставно-научног већа Географског факултета Универзитета у Београду, одржаној 09. фебруара 2023. године, именована је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације, у саставу: др Славољуб Драгићевић, редовни професор Географског факултета Универзитета у Београду, др Дејан Ђорђевић, редовни професор Географског факултета Универзитета у Београду, др Велимир Шећеров, редовни професор Географског факултета Универзитета у Београду, др Тијана Дабовић, ванредни професор Географског факултета Универзитета у Београду и др Никола Крунић, виши научни сарадник Института за урбанизам и архитектуру Србије (Одлука бр. 169).

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација под насловом „*Примена метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији*“ припада научној области Геонауке, ужа научна област Просторно планирање, за коју је матичан Географски факултет Универзитета у Београду. Ментор докторске дисертације је др Славољуб Драгићевић, редовни професор Географског факултета Универзитета у Београду.

1.3. Биографски подаци о кандидату

Бојана Јановић је рођена 9. децембра 1990. године у Ивањици, где је завршила основну школу „Милинко Кушић“. „Гимназију“ у Чачку завршава 2009. године, када уписује смер Просторно планирање на Географском факултету Универзитета у Београду. Основне студије је завршила 2013. године, са просечном оценом 9,57. Завршни рад на тему: „Теорија планирања-критички осврт на доминантне моделе планирања у 21. веку и предлог реконструкције“ је одбранила 2013. са оценом 10. Мастер студије просторног планирања уписује исте године и завршава 2014. године, са просечном оценом 10, уз одбрану мастер рада на тему: „Планирање коришћења земљишта на територији општине Ивањица“. Дипломски и мастер рад су награђени наградом Географског факултета за најбољи завршни рад на студијској групи просторно планирање - 2014. година и најбољи мастер рад на студијској групи просторно планирање - 2015. година.

Докторске студије на Географском факултету уписује 2014. године. Након тога добија стипендију Министарства просвете, науке и технолошког развоја за развој научно-истраживачких кадрова. На основу тога укључује се у пројекат Проблеми и тенденције развоја геопросторних система Републике Србије (евиденциони број: ОИ 176017). Од 30.04.2018. године наставља учешће на наведеном пројекту у звању истраживач-сарадник. Од зимског семестра 2014. године, ангажована је као сарадник на Катедри за просторно планирање. У звање асистента изабрана је 2020. године. Ангажована је на предметима: Основе просторног планирања, Историја просторног планирања, Процес израде просторног плана и Теорија планирања. Током 2016. године, од 23. фебруара до 7. марта, учествовала је на радионици за студенте докторских студија у организацији Института за архитектуру и урбанизам Србије (ИАУС) и Политехничког факултета из Лозане, под називом „Post-socialist urban development

in Serbia: Role of public participation and plan&project evaluation“ (SCOPES/SPUDS пројекат), на којој се дискутовало о важним питањима будућег развоја градова у Србији, а на основу истраживања досадашњих трендова развоја. У периоду од 05.07. до 15.07.2017. године, учествовала је на радионици за докторанде у Авеиру (Португалија) (AESOP PhD Workshop July 2017 - Spaces of Dialogue for Places of Dignity: challenges for planning research, University of Aveiro, Department of Social, Political and Territorial Sciences, Aveiro, Portugal), где је имала прилику да представи резултате истраживања за потребе своје докторске дисертације. Члан је Асоцијације просторних планера Србије, Српског географског друштва и Мреже младих академаца Асоцијације европских школа планирања (AESOP Young Academics Network). Од 2022. године заменик је представника Србије у Асоцијацији европских школа планирања (AESOP). До сада је учествовала на више конференција и научних скупова у земљи и иностранству, што је резултирало са више од 20 објављених радова, од којих су три на SCI листи. У научно-истраживачком раду највише је усмерена ка истраживању, примени и унапређењу метода у просторном планирању, али и ка изучавању планирања коришћења земљишта на локалном нивоу у односу на специфичан (институционални, социјални и економски) контекст простора.

Библиографија објављених радова

Dabović, T., **Pjanović, B.**, Tošković, O., Djordjević, D., Lukić, B. (2021). Experts' Perception of the Key Drivers of Land-Use/Land-Cover Changes in Serbia from 1990 to 2012. *Sustainability*, 13(14), 7771. doi: 10.3390/su13147771 (M22)

Dabović, T., Djordjević, D., **Poledica, B.**, Radović, M., Jeftić, R. M. (2019). Compliance with social requirements for integrated local land use planning in Serbia, *European Planning Studies*, doi: 10.1080/09654313.2019.1658720 (M22)

Pjanović, B., Dabović, T., Đorđević, T., Đorđević, D. (2022). Assessment of The Importance of The Drivers of Land-Use/Land-Cover Changes on The National Level: The Case of Serbia, *Fresenius Environmental Bulletin*, 31(09/2022), 9741-9754. Available at: https://www.prt-parlar.de/download_feb_2022/ (M23)

Dabović, T., **Pjanović, B.**, Ivanović, B., Djordjević, D. (2022). Using Geodesign Studio to Explore Alternative Local Spatial Development Scenarios in Serbia. In: Gervasi, O., Murgante, B., Misra, S., Rocha, A.M.A.C., Garau, C. (eds) Computational Science and Its Applications – ICCSA 2022 Workshops. ICCSA 2022. Lecture Notes in Computer Science, vol 13379. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10545-6_16 (M33)

Đorđević, D., Dabović, T., **Poledica, B.**, Đorđević T. (2017). Osrvt na genezu i razvoj planiranja Podunavlja u Srbiji. 4. Kongres geografa BiH, Zbornik radova, 17- 19. 11. 2016. Sarajevo, Geografsko društvo u Federaciji BiH, Sarajevo, 331-344 (ISSN 2566-3607) (M33)

Đorđević, D., Dabović, T., **Poledica B.** (2015). Prostorno planiranje između socioekonomiske dinamike i političko-administrativne inercije. U Zbornik radova 4. Srpskog kongresa geografa (Knjiga 2), 191-197. Beograd: Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet. (M33)

Poledica, B., Tanasković, S. (2014). The Revival of Brownfield Locations in Terms of Sustainable development – Example of The Residential and Commercial Complex “Stepa Stepanovic” in Belgrade. In Dražić, G. (ed.) Ecological improvement of devastated locations for sustainable development - Conference Proceedings, International, pp. 345-349, Belgrade, September 29th-30th 2014. (M33)

Ivanović, B., Dabović, T., **Pjanović, B.**, Đorđević, D. (2022). The importance of the integrated approach to afforestation: experiences from the Serbian geodesign experimental studio. Abstract Book of The AESOP Annual Congress Space for Species: Redefining Spatial Justice, Tartu, Estonia, July 25-29, p. 449. (M34)

Dabović, T., Pjanović, B., Ivanović, B., Đorđević, D. (2022). The Importance of The International Geodesign Collaboration Frameworks and Geodesignhub In Producing Alternative Spatial Development Scenarios: Case Of The Municipality Of Ivanjica, Serbia. Abstract Book of 5th World Planning Schools Congress and 16th Asian Planning Schools Association Congress, Bali, Indonesia, from August 29 – September 02. (Will be published soon) (M34)

Poledica, B., Dabović, T., Djordjević, D., (2019). Scenarios In Local Land Use Planning in Serbia: Possible Tool for Improving Access to Basic Resources. Abstract Book of 32nd Annual AESOP Congress Planning for Transition, Venice, Italy, July 9-13, p. 470. (M34)

Dabović, T., Djordjević, D., **Poledica, B.** (2018). Bridging The Gap Between Saying and Making Spaces of Hope: The Case of Serbia. Abstract Book of 31st Annual AESOP Congress MAKING SPACE FOR HOPE, Gothenburg, Sweden, July 10-14, p. 253. (M34)

Dabović, T., Đorđević, D., **Poledica, B.** (2017, 11-14 July). TEACHING PLANNING THEORY AS A SPACE FOR DIALOGUE ... BETWEEN PLANNERS. In Marques da Costa et al. (Eds.). (2017). SPACES OF DIALOG FOR PLACES OF DIGNITY: Fostering the European Dimension of Planning. 30th Annual AESOP Congress, Lisbon, Portugal. (M34)

Ђорђевић, Д., Дабовић, Т., Ђорђевић, Т., **Пјановић, Б.** (2021). Методолошки приступ изради сценарија просторног развоја Републике Србије до 2035. године. HERALD, 25, 25-52. (M51)

Đorđević, D., Dabović, T., Bijelić, B., **Poledica, B.** (2020). Weakening of spatial planning system in Serbia-Age of prevailing of spatial plans for special purpose areas (2010-2020). Glasnik Srpskog geografskog društva, 100(2), 129-160. (M51)

Đorđević, D., Dabović, T., **Poledica, B.** (2017). The Justification of the subject planning history, Bulletin of the Serbian geographical society, 97, 2, 65-85. doi: 10.2298/GSGD1702065D (M51)

Poledica, B. (2013). Planning theory: A critical review of the dominant planning models in 21st century and proposed reconstruction. Bulletin of the Serbian geographical society, 93(3), 45-72. doi: 10.2298/GSGD1303045P (M51)

Pjanović, B., Dabović, T., Đorđević, D., Ivanović, B. (2022). Uloga scenarija u planiranju na lokalnom nivou: razumevanje sistema i prepoznavanje javnog interesa. U V. Šećerov, D. S. Đorđević, Z. Radosavljević, M. Jeftić (Eds) (2022). Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja (Zbornik radova), 151-156. Beograd: Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet. ISBN 978-86-6283-125-5 (GF) (M63)

Đorđević, D., Dabović, T., Bijelić, B., **Pjanović, B.** (2021). Slabljenje sistema prostornog planiranja u Srbiji – doba prevlasti prostornih planova područja posebne namene (2010-2020): Dodatak. U D. Filipović, V. Šećerov, D. S. Đorđević. (eds) Planska i normativna zaštita životne sredine (Zbornik radova), 95-103. Beograd: Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet. ISBN 978-86-6283-115-6 (GF) (M63)

Dabović, T., Ivanović, B., **Pjanović, B.**, Đorđević, D. (2021). Geodizajn kao instrument održivog planiranja - iskustva iz pedagoškog eksperimenta obavljenog na teritoriji opštine Ivanjica. U D. Filipović, V. Šećerov, D. S. Đorđević. (eds) Planska i normativna zaštita životne sredine (Zbornik radova), 291-301. Beograd: Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet. ISBN 978-86-6283-115-6 (GF) (M63)

Đorđević, D., Dabović, T., **Poledica, B.**, Đorđević, T. (2020) Saobraćajni koridori kao osnova regionalne integracije i dalje polarizacije prostora Srbije – teze za jedan neželjeni scenario prostornog razvoja. U A. Dorđević, D. Filipović, M. Marić (eds.) Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja (Zbornik radova) 325-331, Beograd: Asocijacija prostornih planera Srbije, Geografski fakultet Univerziteta u Beogradu ISBN 978-86-6283-097-5(GF) (M63)

Poledica, B., Dabović, T., Đorđević, D. (2019). Metod scenarija u planiranju i upravljanju prirodnim dobrima. U Filipović, D., Šećerov, V., Lukić, B., Radosavljević, Z., Marić, M. (eds.) (2019).) Planska i normativna zaštita životne sredine (Zbornik radova), 219-225. Beograd: Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet. ISBN 978-86-6283-074-6 (APPS) (M63)

Djordjević, D., Dabović, T., Bijelić, B., **Poledica, B.** (2018). Uspostavljanje prostornog planiranja: Patrik Aberkrombi i njegov Regionalni plan Donkastera. U Filipović, D. i dr. (Eds.) Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja, Zbornik radova, pp. 103-109. ISBN 978-86-6283-061-6 (M63)

Poledica, B., Dabović, T., Đorđević, D. (2018). Uloga teritorijalnog kapitala u prostornom planiranju na lokalnom nivou u Srbiji. U Filipović, D. i dr. (Eds.) Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja, Zbornik radova, pp. 295-303. ISBN 978-86-6283-061-6 (M63)

Poledica, B., Dabović, T., Đorđević, D., Đorđević, T., Đorđević, J. (2017). Uticaj planiranja korišćenja zemljišta na životnu sredinu na lokalnom nivou u Srbiji. U Filipović, D., Šećerov, V., Dragičević, S., Radosavljević, Z. (Eds.) Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine, 239-247. Beograd: Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet. (M63)

Đorđević, D., Dabović, T., **Poledica, B.** (2016). Uloga planera u lokalnoj upravi u novim okolnostima: profesionalizam nasuprot moći. U Filipović, D., Šećerov, V., Radosavljević, Z. (Eds.) Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja, 209-214. Beograd: Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet (M63)

2. ОПИС ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација под називом „*Примена метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији*“ кандидаткиње Бојане Пјановић написана је на 154 стране. Садржи девет основних поглавља: Увод (1-10), Теоријско-методолошки оквир (11-54), Просторно планирање у Србији (55-59), Просторно планирање на локалном нивоу у Србији (60-63), Метод сценарија у просторном планирању у Србији (64), Предлог методологије за израду сценарија у просторном планирању на локалном нивоу (65-69), Примена метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији: пример општине Ивањица (70-131), Закључна разматрања и смернице за будућа истраживања (132-140), Литература (141-152) и Прилог (153-154). Свако поглавље садржи одређен број наслова другог и трећег ранга. Дисертација је обликована према званичном упутству Универзитета у Београду, те иста укључује и седам почетних страна (насловну страну на српском и енглеском језику, страну са подацима о ментору, члановима комисије и датуму одбране, захвалност, сажетак са кључним речима и научном области на српском и енглеском језику), две стране садржаја, две стране са пописом коришћених табела и слика и две стране прилога. На крају дисертације приложена је кратка биографија кандидаткиње, као и потписана изјава о ауторству, изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјава о коришћењу.

Докторску дисертацију употребљују 32 табеле и 21 слика, које су приложене у функцији главног текста, као и једна табела у Прилогу. Приликом израде докторске дисертације коришћено је више од двеста релевантних библиографских јединица.

Докторска дисертација садржи следећа поглавља:

УВОД

НАУЧНА ОПРАВДАНОСТ ТЕЗЕ, ПРОБЛЕМ И ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА
ЦИЉ, ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА И ПОЛАЗНЕ ХИПОТЕЗЕ
ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ И ЊИХОВА ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА
НАУЧНЕ МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

1. ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР

1.1. ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

- 1.1.1. Дефиниција, модели, принципи и циљеви
- 1.1.2. Плански системи
- 1.1.3. Процес, методе и алати за израду просторног плана
- 1.2. ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ
- 1.3. МЕТОД СЦЕНАРИЈА У ПРОСТОРНОМ ПЛАНИРАЊУ
 - 1.3.1. Дефиниција и циљеви
 - 1.3.2. Процес израде, технике и типови
 - 1.3.3. Примена

2. ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ У СРБИЈИ

- 2.1. СОЦИЈАЛИСТИЧКИ ПЕРИОД
- 2.2. ПЕРИОД УСПОРЕНЕ ТРАНЗИЦИЈЕ
- 2.3. ПЕРИОД УБРЗАНЕ ТРАНЗИЦИЈЕ

3. ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ У СРБИЈИ

4. МЕТОД СЦЕНАРИЈА У ПРОСТОРНОМ ПЛАНИРАЊУ У СРБИЈИ

5. ПРЕДЛОГ МЕТОДОЛОГИЈЕ ЗА ИЗРАДУ СЦЕНАРИЈА У ПРОСТОРНОМ ПЛАНИРАЊУ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

6. ПРИМЕНА МЕТОДА СЦЕНАРИЈА У ПРОСТОРНОМ ПЛАНИРАЊУ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ У СРБИЈИ: ПРИМЕР ОПШТИНЕ ИВАЊИЦА

6.1. ПРВА ИТЕРАЦИЈА

- 6.1.1. Положај и основне одлике општине Ивањица - Репрезентативни модел
- 6.1.2. Анализа процеса у простору и преглед локалних, националних и глобалних трендова – Процесни модел
- 6.1.3. Анализа и оцена стања система – Модел евалуације
- 6.1.4. Нуљти сценарио – Модел промене
- 6.1.5. Позив на акцију – Модел утицаја
- 6.1.6. Идентификовање актера просторног развоја и предлог планских решења – Модел одлуке

6.2. ДРУГА ИТЕРАЦИЈА

- 6.2.1. Како одабрати финални сценарио? – Модел одлуке
- 6.2.2. Како оценити утицај сценарија? – Модел утицаја
- 6.2.3. Како креирати сценарио? – Модел промене
- 6.2.4. Како одредити погодност система за даљи развој? – Модел евалуације
- 6.2.5. Како одабрати, систематизовати и представити податке и резултате анализе? – Репрезентативни и процесни модел

6.3. ТРЕЋА ИТЕРАЦИЈА

- 6.3.1. Репрезентативни, процесни и модел евалуације
- 6.3.2. Развој сценарија и преговарање
- 6.3.3. Сценарио „Ко рано рани 2021-2035“
- 6.3.4. Сценарио „Ко рано рани 2035-2050“
- 6.3.5. Сценарио „Касно буђење 2035-2050“
- 6.3.6. Оцена утицаја и одабир сценарија за даљу разраду

7. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И СМЕРНИЦЕ ЗА БУДУЋА ИСТРАЖИВАЊА

ЛИТЕРАТУРА

СПИСАК ТАБЕЛА

СПИСАК СЛИКА

ПРИЛОГ

БИОГРАФИЈА

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

У уводном поглављу је представљена научна оправданост тезе, дефинисани су проблем и предмет истраживања, издвојени су циљ и задаци истраживања и формулисане су полазне хипотезе. У поглављу су наведени очекивани резултати и њихова практична примена, као и научне методе истраживања. Предмет истраживања дисертације је примена метода сценарија у планирању на локалном нивоу у Србији. У ужем смислу, у дисертацији је фокус на развоју и тестирању методологије за израду експлоративних и трансформативних сценарија у колаборативном окружењу. Истраживање је засновано на елементима научног истраживања - процеса сазнавања научно верификованим методама чији су чиниоци: теоријско-мисаона делатност и практично чулна делатност, приступом који се огледа у структури докторске дисертације, а који је инспирисан фронетичким истраживањем у планирању, које је засновано на проналаску балансу између инструменталне и вредносне рационалности, увећавањем капацитета појединача, организација и друштва да мисле и делују вредносно-рационално.

У поглављу „*Теоријско-методолошки оквир*“ дат је осврт на дефиницију, моделе, принципе и циљеве просторног планирања у односу на шири друштвени контекст. Представљени су плански системи, чије је познавање неопходно ради усклађивања обавезних уставних, законодавних и административних одредби поступка израде и усвајања плана са теоријским, научним знањем, методама и алатима који се користе у процесу. Примена метода сценарија у просторном планирању и одабир начина, типа и техника за израду сценарија, поред друштвеног контекста и основних одредница просторног планирања, зависи и од планског система. Након планских система, анализирани су и представљени процес, методе и алати за израду просторног плана, такође важни за примену метода сценарија и одређивање начина његове употребе у процесу израде плана. У теоријско-методолошком оквиру дат је осврт на просторно планирање на локалном нивоу и метод сценарија у просторном планирању – дефиниција и циљеви метода сценарија, процес израде, технике и типови сценарија и примена метода сценарија.

Поглавље „*Просторно планирање у Србији*“ садржи осврт на основне одреднице просторног планирања у Србији у различитом друштвеном контексту. У овом поглављу просторно планирање је представљено кроз три периода: социјалистички период, период успорене транзиције и период убрзане транзиције.

У трећем поглављу дат је преглед просторног планирања на локалном нивоу у Србији. Описан је плански систем у којем се одвија, издвојена су и анализирана планска документа којима се уређује просторни развој на локалном нивоу. Описан је поступак доношења

просторних планова који је законски дефинисан, као и садржај просторног плана јединице локалне самоуправе. Анализиране су теме којима се бави просторно планирање на локалном нивоу у Србији, његова улога, али и проблеми са којима се суочава.

Четврто поглавље је поглавље које даје кратак преглед примене методе сценарија у просторном планирању у Србији, која је и даље на почетним корацима. Издвојена су и могућа ограничења у изради сценарија у просторном планирању у Србији.

У *петом* поглављу након прегледа литературе и креирања теоријско-методолошког оквира и анализе и прегледа основних одлика просторног планирања у Србији, са посебним освртом на локално планирање и примену метода сценарија у просторном планирању у Србији, креиран је и описан предлог методологије израде сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији. Методологија за израду сценарија на локалном нивоу је креирана на основу Steinitz-овог оквира за Геодизајн (2012) и процеса израде сценарија који је дефинисао Schwartz (1996). Ради се о корацима који одговарају изради експлоративних и трансформативних сценарија, у колаборативном окружењу, чија се израда, комбинованим приступом, предлаже у дисертацији. Одлука о комбинацији Геодизајна (Steinitz, 2012) и процеса израде сценарија који је дефинисао Schwartz (1996) је проистекла из научног истраживања, приступом који се огледа у структури докторске дисертације, а који је инспирисан фронетичким истраживањем у планирању. Примена метода сценарија у оквиру методологије која је заснована на теоријско-методолошким сазнањима, подржава интегралан приступ планирању и омогућава практичну примену и проверу. Тиме се омогућава даљи развој методологије, допуњује се и унапређују теорија и пракса планирања. Израдом сценарија, уз активно учешће актера просторног развоја (експерата, интересних група, шире јавности) и употребу гео-информационих технологија и система подршке планирању је начин да се, у условима комплексности и неизвесности, могуће будућности истраже, визуелизују, оцене и да се у колаборативном окружењу постигне консензус о жељеној могућој будућности, ка којој се заједничким планирањем и деловањем тежи. Иако, је у докторској дисертацији фокус на локалном нивоу, раније наведеним примерима примене Геодизајна и сценарија, примена предложеног методолошког оквира, уз прилагођавања, може бити погодна за све разmere, од националног до локалног нивоа, као и тамо где нема јасно дефинисаног планског процеса и где су присутне конфликтне ситуације. Такође, примена методологије може помоћи заједницама на нижим нивоима управе да критичким сагледавањем уз стручну аргументацију одговоре на захтеве који долазе са виших нивоа управе, а тиме и да подстакну развијање партнериства заједница свих нивоа у питањима просторног развоја и актуелних друштвених, економских и еколошких тема. Дата методологија се може применити и ван званичног процеса израде просторног плана, као неформални инструмент који унапређује законом дефинисани процес.

Поглавље *шест* садржи опис резултата примене предложене методологије за израду сценарија на примеру општине Ивањица. Сви кораци и резултати су описани кроз припремну фазу, прву, другу и трећу итерацију. Резултати ових итерација, а посебно креирана четири сценарија просторног развоја су детаљно описани и представљен је њихов значај и потенцијални утицај на доношење одлука о будућем просторном развоју и његовом усмеравању.

У *седмом* поглављу су издвојена закључна разматрања, са посебним освртом на потврђене хипотезе истраживања, хипотезе које ће моћи да се провере тек током примене метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у пракси и препоруке за будућа истраживања, развој и примену метода сценарија у просторном планирању.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Докторска дисертација кандидаткиње Бојане Јовановић под називом „*Примена метода сценарија на локалном нивоу у Србији*“ представља резултат сопствених научних истраживања. Проучавање метода сценарија у просторном планирању у Србији нема дугу истраживачку прошлост, те савременост постављеног предмета истраживања докторске дисертације долази до изражaja. У дисертацији се обрађују изузетно актуелне теме из ужे научне области просторно планирање. У фокусу истраживања је да се на основу ширих теоријских истраживања (основних одредница просторног планирања које стварају услове, као и метода сценарија и његове примене у просторном планирању) формира предлог методологије за израду сценарија компатибилан са процесом изrade просторног плана у савременим условима. У ужем смислу, да се развије методологија за израду сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији и да се његова примена тестира на примеру одабране општине (Ивањица). Посебан фокус је на изради комбинације експлоративних и трансформативних сценарија у колаборативном окружењу, уз коришћење геоинформационих технологија и система подршке планирању, а за потребе изrade просторног плана јединице локалне самоуправе (познатији као просторни план општине). У дисертацији су коришћена савремена теоријска сазнања и методолошки поступци, чинећи на тај начин заокружену истраживачку целину.

Докторска дисертација представља оригинално истраживање које ће обогатити досадашња знања из области изrade и примене метода сценарија у просторном планирању у Србији, дати допринос научним истраживањима и пракси сродних дисциплина, као и широј јавности. Додатно, значај докторске дисертације огледа се у дефинисању једног од начина како да се претпоставке о простору провере, научно утемеље и донесу одлуке уз аргументацију, према унапред дефинисаним критеријумима вредновања. У целини, резултати добијени израдом докторске дисертације су поставили основу за даља будућа научна истраживања и примену метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Докторска дисертација садржи богату библиографију у складу са темом која захтева шири, мултидисциплинарни приступ. Попис литературе садржи 226 референце, 200 домаћих и иностраних референци, 4 навода законских докумената, 14 навода планских и стратешких докумената и 8 навода коришћених интернет извора података. Литература је актуелна, савремена и релевантна за предмет и циљеве истраживања.

Кандидаткиња је правилно реферисала бројне научно-стручне радове и тиме показала висок ниво познавања резултата истраживања присутних у анализираној референтној литератури из области метода сценарија и његовој примени у просторном планирању. Поред навода других аутора, кандидаткиња се у наведеној литератури позива и на сопствене научно-истраживачке резултате.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

Научни метод је изабран у складу са предметом, циљем и задацима истраживања. Обзиром на сложеност и интердисциплинарност предмета истраживања, научно истраживање је спроведено научно верификованим методама чији су чиниоци: теоријско-мисаона делатност и практично чулна делатност, приступом који се огледа у структури докторске дисертације, а који је инспирисан фронетичким истраживањем у планирању, које је засновано на проналаску баланса између инструменталне и вредносне рационалности, увећавањем капацитета појединача, организација и друштва да мисле и делују вредносно-рационално.

Дисертација има форму научне студије, односно форму истраживања и евалуације процеса истраживања. Заступљена су терминолошка истраживања, компарација података, метод анализе и синтезе, индуктивни и дедуктивни метод, доказивање, дефинисање, обрада, анализа

и приказ векторских и растерских података коришћењем гео-информационе технологије (ArcGIS Pro 2.6), квантитативне и квалитативне методе, коришћење система подршке у планирању (GeodesignHub) приликом развоја експлоративно-трансформативних сценарија, преговарања и одабира финалног сценарија у колаборативном окружењу. Помоћу овог методолошког приступа утврђене су и повезане законитости проучаваног предмета истраживања на начин којим је обезбеђена садржајна и материјална основа.

3.4. Примењивост остварених резултата

Након детаљног увида у добијене резултате и закључке настале радом кандидаткиње на изради докторске дисертације, Комисија констатује да ће исти користити научној и стручној заједници. Предложени методолошки оквир, знање и искуство које је настало у току израде дисертације и спровођења радионице, даље може бити употребљено ка примени метода сценарија и изради сценарија са актерима просторног развоја јединица локалних самоуправа у Србији. Практична примена резултата је могућа пре свега у изради просторних планова, али и других интегралних или секторских планских докумената и стратегија. С обзиром на комплексност задатка, посебно у смислу координације процеса изrade сценарија и креирања услова за структурирану комуникацију и заједничко доношење одлука, резултати докторске дисертације ће користити да се процес боље припреми и организује. Резултати практичне примене у различитим локалним заједницама ће осветлити нове изазове и евентуалне проблеме што ће подстаки нова истраживања и даље унапређење израде сценарија. Такав развој би очекивано унапредио и просторно планирање у теоријско-методолошком и практичном смислу, те допринео осветљавању нове улоге просторног планирању у друштву.

Предложена методологија се може применити на свим размерама, од националног до локалног нивоа, али и користити ван званичног процеса изrade просторног плана, као неформални инструмент изrade сценарија. Применом метода сценарија у просторном планирању у будућности се могу истражити и условљености теорије и методологије просторног планирања са методом сценарија, односно може се одговорити на питање да ли израда сценарија у планском процесу утиче на промену одредница просторног планирања (дефиниције, улоге, принципа и циљева) и методологије просторног планирања која из њих произилази у одређеном планском систему.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

На основу прегледа докторске дисертације кандидаткиње Бојане Пјановић, може се тврдити да се ради о оригиналном, савременом, научно и практично значајном делу, које представља продукт самосталних истраживања аутора. О способности кандидаткиње за самостални научни рад говоре спроведена истраживања, спроведена радионица и тестирање предложене методологије на одабраном примеру, али и разматрања и закључци који су прожети кроз целокупну анализу резултата истраживања. Кандидаткиња је показала да поседује изражене вештине у разумевању и примени теоријских и практичних концепата, примени системског приступа у решавању практичних проблема у простору, анализи, обради и тумачењу добијених резултата истраживања, као и аналитичком приступу истраживања литературе.

Кандидаткиња Бојана Пјановић је уписом на докторске студије своја научна интересовања усмерила према ужој научној области просторно планирање, о чему сведоче научни и стручни радова које је публиковала. У корист способности кандидаткиње за обављање научних истраживања у овом домену иду и десет објављених радова у функцији истраживане проблематике, од којих су три у истакнутом међународном часопису.

На основу изнетих процена способности кандидаткиње, Комисија сматра да кандидаткиња поседује потребно знање, вештине, способност и умеће, да након јавне одбране докторске дисертације настави са научно-стручним усавршавањем и радом из области просторног планирања.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Резултати до којих је кандидаткиња Бојана Пјановић дошла у својој докторској дисертацији имају значајан допринос у области геонаука, односно просторног планирања, посебно просторног планирања на локалном нивоу. Као најважнији доприноси дисертације могу се издвојити следећи:

- Извршен је преглед литературе и креиран је теоријско-методолошки оквир који је обухватио преглед дефиниција, принципа, циљева просторног планирања, процеса и алата за израду плана и просторног планирања на локалном нивоу, као и дефиниција и циљева метода сценарија, процеса израде, техника и типова сценарија у односу на његову употребу у просторном планирању.
- Изведени су закључци о интеракцији просторног планирања и метода сценарија, начинима њиховог повезивања и улоге метода сценарија у планском процесу, а у односу на принципе и циљеве планског процеса и шири друштвени контекст у ком се планирање одвија;
- Извршена је анализа и дат је преглед основних одлика просторног планирања у Србији, са посебним освртом на локално планирање и примену метода сценарија у просторном планирању у Србији.
- Формирана је методологија за израду сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији;
- Тестирана је предложена методологија на примеру општине Ивањица и добијеним резултатима су доказане полазне хипотезе и издвојени су изазови и смернице за будућа истраживања;
- Резултати истраживања имају научне и апликативне карактеристике, јер су на адекватан и свеобухватан начин дефинисали значај и улогу примене методе сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији.

Главни допринос се огледа у примени интегралног системског приступа у посматраној области истраживања и предлога методологије за израду сценарија у просторном планирању на локалном нивоу.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Остварени резултати представљају иновативан и савремени приступ за израду сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији, применом предложене методологије за израду сценарија, комбинацијом експлоративних и трансформативних сценарија, у оквиру планског процеса, уз активно учешће заједнице и употребу нових гео-информационних технологија и система подршке планирању.

Остварени научни допринос представља унапређење постојеће базе научних знања у поређењу са досадашњим публикованим резултатима истраживања из доступне литературе у овој области. Знања и развијена методологија проистекла из истраживања током израде ове докторске дисертације представљају значајно наслеђе за будуће истраживачке пројекте и

истраживања из области примене метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Након прегледа докторске дисертације под насловом „*Примена метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији*“ кандидаткиње Бојане Ђановић, као и на основу познавања њеног стручног и научног рада, Комисија је донела следеће закључке:

- Докторска дисертација под називом „*Примена метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији*“ је урађена по свим правилима и у законски предвиђеном року, као и у складу са прихваћеном темом и пријавом, на које је Универзитет у Београду дао сагласност.
- Дисертација је урађена на 154 стране у оквиру уводног поглавља и осам основних поглавља повезаних у логичку целину, укључујући и девет страна коришћених извора литературе. Осим тога, дисертација садржи и седам почетних страна, две стране садржаја, две стране у оквиру прилога, једну страну биографије кандидата и три стране пописаних изјава о ауторству, истоветности штампане и електронске верзије докторске дисертације и изјаве о коришћењу. Основни текст је употребљен са 32 табелом и 21 сликом.
- Докторска дисертација представља оригиналан и вредан научни допринос из научне области Геонауке и уже научне области Просторно планирање за коју је матичан Географски факултет Универзитета у Београду.
- Коришћена је обимна међународна и домаћа референтна литература (226 библиографска извора) и извори података који одговарају предмету истраживања и омогућавају стицање нових сазнања.
- Кандидаткиња је остварила оригиналне научне доприносе везане за анализу метода сценарија и његову примену у просторном планирању користећи релевантну литературу и резултате сопствених истраживања.
- Резултати истраживања су систематично обрађени, јасно и доследно представљени и на основу њих су изведени важни и конкретни закључци о значају и могућностима примене метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији.
- Опредељење кандидаткиње за ову проблематику из домена просторног планирања указује да је кандидаткиња схватила улогу научних истраживања у процесу планирања, односно, значај научних достигнућа у поступку доношења одлука.
- Значај урађене докторске дисертације огледа се у применљивости добијених резултата за потребе примене метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу, пре свега у изради просторних планова, али и других интегралних или секторских планских докумената и стратегија.
- На основу анализе и оцене докторске дисертације кандидаткиње Бојане Ђановић, као и на основу провере оригиналности из програма iThenticate, Комисија закључује да је реч о аутентичном и самосталном делу. Укупно подударање текста износило је 6%, што је последица коришћења опште терминологије из области просторног планирања, назива планских и законских докумената.
- Кандидаткиња је самостално и коауторству објавила 20 радова из области просторног планирања, што указује на њену афирмисаност у научном раду. Имајући у виду законске одредбе, као и услов да је кандидат објавио најмање један научни рад у научном часопису на SCI листи, констатујемо да кандидаткиња Бојана Ђановић испуњава законске услове за јавну одбрану докторске дисертације.

У складу са претходно наведеним ставовима, а на основу Закона о високом образовању и Статута Универзитета у Београду - Географског факултета, Комисија предлаже Наставно-научном већу Географског факултета Универзитета у Београду да прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидаткиње Boјане Пјановић под називом „*Примена метода сценарија у просторном планирању на локалном нивоу у Србији*“, стави на увид јавности и упути захтев Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду за усвајање и давање сагласности за јавну одбрану дисертације.

У Београду, 28.02.2023.

Чланови комисије:

др Славољуб Драгићевић, редовни професор
Универзитет у Београду, Географски факултет

др Дејан Ђорђевић, редовни професор
Универзитет у Београду, Географски факултет

др Велимир Шећеров, редовни професор
Универзитет у Београду, Географски факултет

др Тијана Дабовић, ванредни професор
Универзитет у Београду, Географски факултет

др Никола Крунић, виши научни сарадник
Институт за архитектuru и урбанизам Србије